

Homilie op de 25ste zondag door het jaar A in O.L.Vrouw Ver-Assebroek (23-09-2023)

Lezingen: Jesaja 55,6-9; Filippenzen 1,20c-24.27a; Matteüs 20,1-16a

Broeders en zusters,

Op deze 25ste zondag door het jaar wordt de gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard uit het Matteüsevangelie voorgelezen. Het gaat over een landeigenaar die arbeiders inhuurt om in zijn wijngaard te gaan werken. Er is blijkbaar heel veel werk, want hij rekruteert arbeiders vanaf de vroege ochtend tot het elfde uur, dat is een uur vóór het einde van de werkdag. Maar wanneer hij de dagloners uitbetaalt, gebeurt er iets merkwaardigs. Aan de arbeiders die de hele dag gewerkt hebben, betaalt hij het overeengekomen loon uit, één denarie, dat is een dagloon. Maar aan de arbeiders die maar één uur gewerkt hebben, betaalt hij ook één denarie uit. Men kan begrijpen dat de arbeiders die de hele dag in de brandende hitte hebben gewerkt protesteren. Ik denk dat veel mensen vandaag zouden sympathiseren met de arbeiders die de hele dag hebben gewerkt en maar evenveel krijgen als zij die maar één uur hebben gewerkt. Het gedrag van de landeigenaar strookt niet met ons rechtvaardigheidsgevoel, dat zegt: ‘gelijk loon voor gelijk werk’. In die tijd bestonden er nog geen vakbonden, maar ik vermoed dat als ze toen hadden bestaan, ze wel een protestactie op touw gezet zouden hebben tegen deze ongelijke behandeling, tegen zo’n schromelijke onrechtvaardigheid.

Waarom vertelt Jezus zo’n shockerende parabel en wat bedoelt hij ermee? Om te begrijpen wat Jezus bedoelt, moeten we ons afvragen wie de landeigenaar, die een wijngaard bezit, eigenlijk is. Die landeigenaar is geen werkgever zoals wij die vandaag kennen, maar hij is een beeld van God. Via het beeld van de landeigenaar wil Jezus iets zeggen over het gedrag van God. God gedraagt zich anders dan wat we vanuit onze menselijke overwegingen zouden verwachten. Zijn wijngaard is het beeld van zijn Koninkrijk van liefde, vrede en vreugde. Dat is een Rijk waar iedereen gelijk behandeld wordt, want voor God krijgt iedereen gelijke kansen. Dus wordt er aan het loket van de uitbetaling van dat Koninkrijk anders gerekend dan wij gewoon zijn. Aan dat loket krijgt iedereen hetzelfde loon, ook zij die minder lang gewerkt en minder gepresteerd hebben, want voor God zijn alle mensen, alle rassen, alle standen waardevol, dus vraagt Hij ook aan iedereen om te werken in zijn wijngaard van liefde en vrede. God handelt niet onrechtvaardig tegenover de eersten, want hij betaalt hen het overeengekomen loon uit; maar hij betoont een uitzonderlijke goedheid tegenover de laatsten, die even veel krijgen als de eersten. En hij vraagt de eersten waarom ze boos zijn omdat hij goed is. Dat betekent dat er naast de orde van de rechtvaardigheid ook een orde van de goedheid en barmhartigheid bestaat. God is niet alleen een rechtvaardige God, Hij is vooral en vooreerst ook een barmhartige God. Rechtvaardigheid en barmhartigheid gaan bij Hem op een bijzondere wijze samen.

Wanneer je de parabel in het evangelie leest, dan zie je dat Matteüs vóór en na de parabel een spreuk over de eersten en de laatsten toevoegt. Die luidt als

volgt: “Zo zullen de laatsten eersten zijn en de eersten laatsten” (zie Mt 19,30 en 20,16). Inderdaad, de arbeiders van het laatste uur worden gelijk gesteld aan de arbeiders van het eerste uur. Maar waarschijnlijk denkt Matteüs ook aan zijn eigen tijd. Dan gaat het over de verhouding van het joodse godsvolk (die er eerst waren) tot de (christelijke) kerk (de laatst gekomen is): de laatsten, zij die nu tot het geloof gekomen zijn en het nieuwe godsvolk vormen, zullen de eersten zijn, en de eersten, het uitverkoren volk dat Christus niet heeft aanvaard, zullen de laatsten zijn. De eersten moeten niet kwaad zijn dat God de zegeningen van het verbond nu ook schenkt aan de christengemeenschap, bestaande uit joden én heidenen.

Maar we kunnen daarbij ook denken aan de parabel van de verloren zoon uit het Lucasevangelie. Daar gaat het ook over de eerste en de laatste: de oudste zoon en de verloren zoon. De oudste zoon (beeld van de farizeeër) wordt kwaad omdat de vader feest viert wegens de terugkeer van de jongste zoon (beeld van de zondaar) (vgl. Lc 15). De oudste zoon, die sinds lang zijn vader dient (hij is de eerste), misprijst de zondaar, die pas op het laatste uur tot inkeer is gekomen (hij is de laatste). Deze houding wil Jezus afkeuren en corrigeren. De oudste zoon moet leren aanvaarden dat God barmhartig is voor zondaars én tollenaars.

Wat een troostende gedachte is dat. Wij voelen onszelf ook soms als de laatste: we zijn geen heiligen, we zijn maar gewone mensen, zondaars in vergelijking met anderen. En we vrezen soms dat de rechtvaardige God ons veroordeelt. Maar we mogen daarom niet wanhopen, want God toont zijn barmhartigheid ook aan de laatsten. In de tussenzang zegt de psalmist niet alleen “de HEER rechtvaardig is in al zijn wegen” (Ps 145,17), maar bovenal “is de HEER genadig en ontfermend, lankmoedig en groot in barmhartigheid. Goed is de HEER jegens allen, en zijn ontferming is over al zijn maakfels” (Ps 145,8-9). Wat een troostende gedachte is dat!

De eerste lezing uit Jesaja bereidt ons voor op het evangelie. Daar horen we God zeggen: “Uw gedachten zijn nu eenmaal niet mijn gedachten, mijn wegen niet uw wegen”. Gods wegen en gedachten zijn de onze niet. Dat betekent niet dat Gods handelen willekeurig is en wij ons daarnaar maar moeten schikken. Jesaja’s opmerking over Gods wegen en gedachten staat in de context van het nieuwe Jeruzalem, het nieuwe, eeuwige verbond, een nieuwe natie die de HEER tot stand zal brengen (Jes 55,1-4). Maar om daarin binnen te treden, is bekering nodig: “Laat de goddeloze zijn slechte weg verlaten, laat de onrechtvaardige zijn snode plannen herzien. Laat hij terugkeren naar de HEER, die zich over hem zal ontfermen; laat hij terugkeren naar onze God, die hem ruimhartig zal vergeven” (NBV). God is anders: hij is oneindig barmhartig. Onze rechtvaardigheid veroordeelt, die van God vergeeft, want zijn gedachten zijn verheven boven onze gedachten. Bij God gaan gerechtigheid en barmhartigheid altijd samen. Amen.